

Názov predmetu: **Piest na pranie**
Evidenčné číslo: **E-1328**
Prírastkové číslo: **SV-1978/5382**
Dátum získania: **1964**
Rozmery: **dĺžka 20 cm**
šírka 13 cm
dĺžka rúčky 10,5 cm
Datovanie: **1874**
Materiál: **drevo zo slivky**

Máloktorý mesiac v roku sa hrdí toľkými prívlastkami ako mesiac máj. Jeden z atribútov tohto mesiaca sa spája s emocionálnou náklonnosťou jedného človeka k druhému. A práve s týmto ľudským cítením je spojená aj muzeália, ktorú sme vybrali ako exponát na mesiac máj.

Nástroj s rukoväťou určený na pranie textílií v tečúcej vode, najčastejšie pri rieke alebo na potoku, je zhotovený z kusa tvrdého dreva listnatého stromu. Veľkosť obdĺžnikovej časti piestu na pranie bývala zvyčajne od 20 do 50 cm, pretože práca s väčším nástrojom sa stávala ešte namáhavejšou. (Iba piesty určené na mangľovanie mali dĺžku až jeden meter a tento druh roboty nevyžadoval toľko sily ako pranie.)

V zväzde z drevených dŕžok alebo s pomocou rumpľa (drevenej dosky s vlnkovou stranou, neskôr nahradenou vlnkovým plechom) alebo v drevenej práčke s kľukou vopred praná textília či odevná súčasť sa namočila do tečúcej vody, skrútila a položila na drevenú lavicu alebo na plochý kameň. Ráznymi údermi piesta sa vytĺkala prebytočná voda aj spolu s nečistotou a použitým pracím prostriedkom (na pranie sa v minulosti používal drevený popol, lúh alebo domácky varené mydlo zo živočíšnych tukov s pridaním hydroxidu sodného, ale aj mydlica lekárska). Opakovaním namáčania pranej textílie do vody a vytĺkania piestom sa dosahoval žiadaný účinok. Pranie na potoku sa na hornej Nitre udržalo až do 80. rokov 20. storočia, najmä v miestach, kde tečúca voda nebola znečistená. Nahradili ho automatické práčky. Ojedinele gazdinky plákali (ale bez použitia piesta) bielizeň, ostatné šatstvo a textílie vo veľkých drevených korytách (neskôr v plechových vaniach) na dvore v blízkosti studní, aby nemuseli ďaleko nosiť vodu.

Piesty veľmi často vyrábali rezbári a predávali ich na jarmokoch. Piesty však zhotovovali aj mládenci pre svoje frajerky či muži svojim manželkám ako dar lásky. V ornamentoch prevažoval motív srdca a kruhu, ktoré prináležia k symbolom lásky a života. Vzory sa zhotovovali rytím, rezbou, vypaľovaním kyselinou či maľbou. Do kompozície boli neraz včleňované iniciály a mená darcov a rok venovania.

Okrem piestov k darom lásky patrili aj praslice, vretienka alebo šatky z plátna kupované na jarmokoch, z ktorých sa prinášali aj voňavé dobroty v tvare srdca z medovníkového cesta, neskôr zdobené marcipánom alebo cukrovými polevami, na tie sa tešili predovšetkým deti, ale to už bol iný dar lásky.

